material descoperit la nivelul întregii țări a dat arheologiei paleoliticului românesc, o *periodizare completă, fundamentată științific*, cu reliefarea tuturor caracteristicilor, a fenomenelor de întrepătrundere și persistență, a varietăților tehnice și funcționale. Unele dintre ipotezele sale abia formulate au fost apoi confirmate de cercetările ulterioare ale elevilor săi (existența unui paleolitic inferior în Transilvania; persistența tehnicii și formelor musteriene pînă spre sfîrșitul ultimei glaciațiuni, Wurm; existența unei relații, continuități, de la paleolitic la neolitic, prin faza de tranziție — epipaleolitic; existența pe teritoriul țării noastre a unor dovezi ale artei paleolitice ș.a.).

C.S. Nicolăescu-Plopșor știa să renunțe la ipoteze formulate cu ani în urmă, pe care realitatea materială rezultată din cercetări noi le cerea corectate. El a fost primul care în anii de început ai activității sale a formulat și susținut, la noi, existența unui mezolitic și tot el, după 1950, ca urmare a noilor cercetări și a unei noi înțelegeri, a atras atenția că de fapt ceea ce a considerat mezolitic — o epocă a pietrei de mijloc — nu era de fapt decît o fază de tranziție de la paleolitic la neolitic, pe care a numit-o *epipaleolitic*.

Dorința sa cea mai mare, pe care însă nu a reușit s-o materializeze, a fost să introducă o nouă terminologie, românească, în arheologia paleolitică și de asemenea nu a mai avut răgazul să vadă tipărită cuprinzătoarea și extrem de valoroasa operă a sa — rămasă în manuscris: „Paleoliticul în România".

Lista selectivă a lucrărilor sale — 270 de articole și cărți din care: 152 de arheologie și 138 de istorie, etnografie și folclor — apărute în revistele de specialitate — necuprinzînd deci articolele din ziare și revistele de cultură, cu caracter de popularizare — ne înfățișează un savant extrem de fecund, cu atît mai mult cu cît nu a fost numai un cercetător de cabinet ci a știut să îmbine, riguros, munca de cercetare din colecții cu cea de investigații pe teren și de pregătire a noi specialiști.

De aceea, toți acei care s-au adăpat de la izvorul cunoașterii sale, nu trebuie să uite că datorează mult memoriei acestui om care le-a călăuzit pașii din primele momente ale inițierii lor în înțelegerea tainelor arheologiei paleoliticului și pînă la devenirea de arheologi și că ei la rîndul lor, au datoria de a urma exemplul profesorului, învățînd pe alți tineri pasionați de cunoaștere, și mai ales să-i educe pe aceștia în spiritul unei atitudini corecte față de munca altora, modestiei, probității și perseverenței.

C. S. NICOLĂESCU-PLOPȘOR, FONDATORUL ȘCOLII PALEOLITICE ROMÂNEȘTI

V. BORONEANȚ

Prezența unei personalități în memoria posterității este condiționată de opere, de ceea ce a dăruit poporului din care face parte, umanității, prin munca sa. De aceea, acum la 10 ani de la stingerea din viață, personalitatea lui C. S. Nicolăescu-Plopșor ne apare mai fecundă, mai luminoasă. Prin opera unui ilustru înaintaș în știință și cultură se înțelege ceea ce el a descoperit și scris, revistele editate sau conduse dar și discipolii pe care și i-a făcut. Privit mai ales din această ultimă perspectivă C.S. Nicolăescu-Plopșor ni se pare una dintre marile personalități care a înțeles că ideile, descoperirile sale pentru a fi însușite și a prinde rădăcini trebuie transmise generațiilor tinere, tuturor celor preocupați de trecutul istoric al poporului român.

Simțea nevoia creării unei școli paleolitice la noi. Prin această idee a sa am ajuns, unii dintre noi, atunci cînd maestrul era încă în viață sau acum după moartea sa, să ne mîndrim, să putem spune „sînt elevul lui Plopșor". Ideea creării unui nucleu de cercetare privind paleoliticul și epipaleoliticul în țara noastră s-a dovedit a fi pe cît de utilă pe atît de rodnică. Astfel dacă pînă în 1950 cunoștințele noastre se reduceau la cîteva stațiuni mai ales din Transilvania, acum prezența oamenilor pietrei cioplite este cunoscută pe întreg cuprinsul țării. Mai mult decît atît în unele stațiuni din peșteri, adăposturi sau din aer liber s-au descoperit unice și valoroase dovezi de artă sau culturi materiale prin care se face dovada că flacăra culturii și inventivității umane în lungul și întortocheatul său urcuș a trecut și pe meleagurile de azi ale României. Ne permitem azi să facem cercetări multidisciplinare, iar școala românească de arheologia paleoliticului se bucură de un bun renume internațional.

Cum își recruta maestrul discipolii?

Pe șantierele arheologice, în anchetele de teren, la conferințe, îi depista pe cei care promiteau chiar dacă nu aveau preocupări asemănătoare, sau pe cei care îndrăgeau istoria, arheologia, dar nu știau cum și de unde „să apuce lucrurile".

Omul de știință Plopșor la Peștera Muierii (jud. Gorj)

Maestrul Plopșor a avut marele merit de a accepta în rîndul învățăceilor săi oameni de pe toate nivelele de cultură și treptele sociale, căutînd să se facă înțeles, el și ideea pe care o enunța deopotrivă de păstor, inginer, profesor sau medic. Pentru fiecare din categoriile acestea găsea limbajul potrivit și timpul necesar pentru inițiere.

https://biblioteca-digitala.ro

Paznicul de la Muzeul din Durău, învățătorul din Bugiuleşti ca şi cercetătorii de la Institutul de arheologie erau oameni cu aceeaşi pasiune, dar fiecare de pe poziţia sa servea cauza arheologiei. A înţeles că ideea reconstituirii trecutului istoric al poporului român poate fi servită de toate categoriile sociale indiferent de pregătire sau apartenenţă etnică. Aşa se explică numeroasele descoperiri privind peşterile cu picturi, paleoliticul din peşteri sau de pe terase, epipaleoliticul sau cele de excepţională valoare de la Bugiuleşti privind prelucrarea osului încă din prepaleolitic şi descoperirea culturii de prund de pe văile Dîrjovului, Dîmbovnicului, Mozacului etc.

Dar Plopşor putea face toate acestea în primul rînd pentru că avea ce spune, ce învăţa pe contemporanii, pe elevii săi, pentru că preocupările sale erau multiple şi profunde. Era iniţiat în etnografie, folclor, literatură, ştiinţele naturii, ceea ce îi dădea posibilitatea să aibă o înţelegere cuprinzătoare a problemelor pe care le aborda. Cunoştinţele multilaterale, experienţa multidisciplinară constituiau secretul, cheia cu care din noianul problemelor şi situaţiilor, descifra întotdeauna problema de cea mai mare importanţă, cea mai necesară sau cea mai eficace, în teren, rapidă şi mai la obiect soluţie. Acest fapt a fost pus, de către unii dintre colegii săi, pe seama unei intuiţii native, poate cu gîndul, sau intenţia de a -i scădea din merite. Noi cei care l-am cunoscut în viaţa de zi cu zi am apreciat, am considerat şi considerăm că tocmai experienţa mare pe care o avea îi permitea să se apropie atît de mult de realitatea istorico-arheologică. Cu o uşurinţă uluitoare adopta pe loc soluţii, proprii altor discipline, domeniului arheologic, prelua date folclorice, etnografice slujindu-se de ele pentru înţelegerea proceselor etno-culturale. Reţinuse ce era esenţial de la marii săi maeştri : Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Simion Mehedinţi. Avea elocinţa şi puterea de convingere proprie marilor personalităţi. Nu este mai puţin adevărat că era înzestrat de la natură, cu calităţi excepţionale şi farmec personal. Reţinem însă că autocunoscîndu-se şi-a pus în valoare virtuţile. Autocontrolul îi călea voinţa şi-l făcea să nu ostoiască pînă cînd problemele care-l frămîntau nu erau rezolvate. Ţinea seama de părerile şi sugestiile elevilor şi colaboratorilor săi. Renunţa, atunci cînd era cazul, la punctul propriu de vedere acceptîndu-l pe cel mai aproape de adevăr. Aceste calităţi l-au impus la Academia Română, i-au adus respectul, simpatia celor ce l-au cunoscut.

Am evocat acestea toate spre a aduce pentru o clipă în memoria noastră figura acestui mare arheolog, istoric, geograf, folclorist şi literat, exemplu de dăruire; care şi acum, ca şi odinioară cînd era în viaţă, ne umple inimile de încredere şi certitudini.

OBSERVAŢII REFERITOARE LA LIMBĂ ÎN UNELE LUCRĂRI ŞTIINŢIFICE ALE LUI C. S. NICOLĂESCU-PLOPŞOR

EMILIAN BUREŢEA

C.S. Nicolăescu-Plopşor, personalitate ştiinţifică complexă, multilaterală, a manifestat adesea un deosebit interes pentru limba în care-şi exprima sau îşi scria reflecţiile şi opiniile sale ştiinţifice sau literare, şi, mai ales, pentru graiurile vorbite în Oltenia.

Deşi, ca arheolog, îşi întrebuinţa timpul mai ales pentru cercetări îndelungate şi obositoare pe teren, precum şi pentru valorificarea acestora, a găsit totuşi clipe de răgaz în care să se ocupe de literatură, plămădind limba românească şi cu deosebire graiul oltenesc în mai multe lucrări literare, care ne relevă darul său de povestitor, asemuit de unii cu cel al lui Ion Creangă.

„*Opera literară originală a lui C. S. Nicolăescu-Plopşor* scrie Al. Cerna-Rădulescu [1] — *nu poate fi comparată decît cu scrisul marelui povestitor din Humuleştii Moldovei. Plopşor a fost un adevărat Creangă al Olteniei nu fiindcă ar fi mers pe urmele ilustrului înaintaş, ciugulind firimiturile căzute de la ospăţul rabelaisian al lui Nică a lu'Ştefan a Petrei, ci fiindcă s-au adăpat amîndoi din aceeaşi fîntînă, cu apă veşnic proaspătă, a eposului popular*".

Într-adevăr în întreaga sa operă literară se constată utilizarea din plin a resurselor folclorice, nu numai în privinţa conţinutului, dar şi în aceea a formei şi mijloacelor de exprimare. În unele scrieri, ca *Iorgovan* sau *Tivisoc* şi *Tivismoc* de pildă, textul în proză alternează cu versuri scrise în felul celor populare. Expresia lingvistică a povestirilor sale are o deosebită savoare. este cît se poate de plastică şi uneori impregnată de un cald şi sănătos umor ţărănesc. Acest lucru l-a subliniat şi C.D. Fortunescu, care afirma, printre altele, că Plopşor, „*este un mare şi real talent de povestitor în formă populară, în specific grai oltenesc*", remarcînd dintre calităţile scrierilor „*umorul său ţărănesc şi cu expresie plastică şi vocabularul ciorchină de strugure mustos din podgoria doljană*"[2].

De fapt aceste trăsături întîlnite în scrisul său cu caracter literar se puteau constata chiar şi în conversaţiile cotidiene obişnuite sau orientate pe anumite teme.

Referindu-se la întîlnirea sa cu C.S. Nicolăescu-Plopşor în anul 1967, savantul Henri Coandă îl caracteriza drept „*un arheolog doct, inteligent şi spiritual, un erudit*", adăugînd apoi : „*Savuros chiar în tot ce mi-a povestit, cu trimiteri în adîncul istoriei, cu comparaţii la ceea ce se face şi se trăieşte azi, cu incursiuni în perspectivă, competent în aceea ce expunea, pasionat în a-şi apăra un tezaur cu care face masă comună : Oltenia şi arheologia ei. M-a întreţinut cu o înaltă şi vastă capacitate ştiinţifică exprimată într-un pitoresc limbaj, despre tot ce s-a aflat în pîntecele pămîntului Olteniei, atestări în piatră şi bronz, despre originile şi trecutul prezenţelor româneşti ...*"[3].

Omul care a scormonit toată viaţa măruntaiele pămîntului, care a cotrobăit prin întunecimile peşterilor, punîndu-şi uneori chiar viaţa în primejdie spre a face cunoscute lumii de azi tainele începuturilor vieţii oamenilor pe pămînt, înseşi zorile omenirii, a găsit timp să strîngă din limba vie a poporului cuvinte şi expresii pe care le-a publicat în diferite reviste, pentru cîteva dintre ele căutînd chiar explicaţii, date uneori cu precauţia demnă de un adevărat filolog.

[1] *Arbori din ţara promisă*, (Bucureşti, 1973), p. 176.

[2] Vezi „Arhivele Olteniei", XXI, 1942, nr. 119—124, p. 349—351.

[3] Vezi V. Firoiu, *Din nou acasă...* Convorbiri cu Henri Coandă, Bucureşti, 1969, p. 243.

https://biblioteca-digitala.ro